

S a t u r s

	<i>lpp.</i>
Par izdevumu	6
LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS SPRIEDUMI 2007.....	7
Lieta Nr.2007-01-01 "Par likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 13.panta pirmās daļas 2.punkta vārdu "līdz 1996.gada 1.janvārim" un 13.panta pirmās daļas 3.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91.pantam"	9
Lieta Nr.2007-03-01 "Par Satversmes tiesas likuma 7.panta ceturtās daļas vārdu "bez pilnvaru termiņa ierobežojuma" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 83.pantam, 91.pantam un 101.panta pirmajai daļai"	38
Satversmes tiesas tiesneša Kaspara Baloža atsevišķās domas lietā Nr.2007-03-01 "Par Satversmes tiesas likuma 7.panta ceturtās daļas vārdu "bez pilnvaru termiņa ierobežojuma" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 83.pantam, 91.pantam un 101.panta pirmajai daļai"	68
Lieta Nr.2007-04-03 "Par Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" 2.punkta vārdu un skaitļu "(bet ne agrāk kā no dienas, kad persona sasniegusi 15 gadu vecumu, izņemot šo noteikumu 40.punktā norādīto gadījumu)" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 64., 91. un 109.pantam"	77
Lieta Nr.2007-08-01 "Par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma pārejas noteikumu 7.punkta otrā, trešā un ceturtā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 106.pantam"	92
Lieta Nr.2007-10-0102 "Par likuma "Par pilnvarojumu Ministru kabinetam parakstīt 1997.gada 7.augustā parafēto Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas līguma projektu par Latvijas un Krievijas valsts robežu" un likuma "Par Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas līgumu par Latvijas un Krievijas valsts robežu" 1.panta vārdu "ievērojot Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas pieņemto robežu nemainības principu" atbilstību Latvijas PSR Augstākās padomes 1990.gada 4.maija deklarācijas "Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu" preambulai un 9.punktam un 2007.gada 27.martā parakstītā Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas līguma par Latvijas un Krievijas valsts robežu un likuma "Par Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas līgumu par Latvijas un Krievijas valsts robežu" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 3.pantam"	109

Satversmes tiesas tiesneses Kristīnes Krūmas atsevišķās domas lietā Nr.2007-10-0102 "Par likuma "Par pilnvarojumu Ministru kabinetam parakstīt 1997.gada 7.augustā parafēto Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas līguma projektu par Latvijas un Krievijas valsts robežu" un likuma "Par Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas līgumu par Latvijas un Krievijas valsts robežu" 1.panta vārdu "ievērojot Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas pieņemto robežu nemainības principu" atbilstību Latvijas PSR Augstākās padomes 1990.gada 4.maija deklarācijas "Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu" preambulai un 9.punktam un 2007.gada 27.martā parakstītā Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas līguma par Latvijas un Krievijas valsts robežu un likuma "Par Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas līgumu par valsts robežu" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 3.pantam"267

Lietā Nr.2007-11-03 "Par Rīgas teritorijas plānojuma daļas 2006.–2018.gadam, kas attiecas uz Rīgas brīvostas teritoriju, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115.pantam"289

Satversmes tiesas tiesnešu Kaspara Baloža un Viktora Skudras atsevišķās domas lietā Nr.2007-11-03 "Par Rīgas teritorijas plānojuma daļas 2006.–2018.gadam, kas attiecas uz Rīgas brīvostas teritoriju, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115.pantam"345

Lietā Nr.2007-12-03 "Par Ādažu novada teritorijas plānojuma daļas, kas paredz Lielā Baltezera applūstošās teritorijas apbūvi, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115.pantam"374

Lietā Nr.2007-13-03 "Par Ministru kabineta 2006.gada 8.augusta noteikumu Nr.644 "Noteikumi par bērna kopšanas pabalsta un piemaksas pie bērna kopšanas pabalsta par dvīņiem vai vairākiem vienās dzemdībās dzimušiem bērniem apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalsta un piemaksas piešķiršanas un izmaksas kārtību" 6.punkta vārda "nepārtraukti" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 110.pantam"398

Lietā Nr.2007-15-01 "Par Valsts sociālo pabalstu likuma 7.¹ panta otrās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 110.pantam"418

Lietā Nr.2007-17-05 "Par reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministra 2007.gada 6.jūnija rīkojuma Nr.2-02/144 "Par Kolkas pagasta padomes 2003.gada 13.jūnija saistošo noteikumu Nr.6 "Kolkas pagasta teritorijas plānojums" apturēšanu daļā", 2007.gada 6.jūnija rīkojuma Nr.2-02/145 "Par Kolkas pagasta padomes 2006.gada 23.oktobra saistošo noteikumu Nr.11 "Detālplānojums Nr.01/08/05 Kolkas pagasta Sīkraga ciema īpašuma Jūrassili teritorijai, kadastra

Nr.8862 001 0061" apturēšanu", 2007.gada 6.jūnija rīkojuma Nr.2-02/146 "Par Kolkas pagasta padomes 2006.gada 23.oktobra saistošo noteikumu Nr.13 "Detālplānojums Nr.02/08/05 Kolkas pagasta Mazirbes ciema īpašuma Saulrīti teritorijai, kadastra Nr.8862 002 0050" apturēšanu" un 2007.gada 6.jūnija rīkojuma Nr.2-02/147 "Par Kolkas pagasta padomes 2006.gada 23.oktobra saistošo noteikumu Nr.12 "Detālplānojums Nr.01/08/05 Kolkas pagasta Mazirbes ciema īpašumu Ausmas, kadastra Nr.8862 002 0027, un Undīnes, kadastra Nr.8862 002 0204" apturēšanu" atbilstību Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta pirmajai daļai un Latvijas Republikas Satversmes 1.pantam"	434
Lieta Nr.2007-22-01 "Par Civilprocesa likuma 434. un 464.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 82., 86. un 92.pantam"	469
Lieta Nr.2007-23-01 "Par likuma "Par nodokļiem un nodevām" (2000.gada 13.aprīļa likuma redakcijā) 33.1 panta pirmās daļas vārdu "ne biežāk kā vienu reizi trijos gados" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1.pantam"	498
Lieta Nr.2007-24-01 "Par Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.panta otrās daļas otrā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam"	521
Lieta Nr.2007-25-01 "Par Kriminālprocesa likuma pārejas noteikumu 3.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91.pantam"	536
Jēdzienu alfabētiskais rādītājs	557
Tēžu rādītājs	599
Tiesību aktu rādītājs	631
Judikatūras un tiesu prakses rādītājs	655
Citu avotu rādītājs, uz kuriem spriedumos dotas atsauces	662

Par izdevumu

Latvijas Republikas Satversmes tiesa un valsts akciju sabiedrība "Tiesu namu aģentūra" sagatavojusi kārtējo, jau devīto, Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumu krājumu, kurā ietverti visi 2007.gadā ierosinātajās lietās pieņemtie spriedumi.

Krājumā publicēti 14 spriedumi, kā arī Satversmes tiesas tiesnešu atsevišķās domas lietās Nr.2007-03-01, Nr.2007-10-0102 un Nr.2007-11-03.

Savas darbības laikā Satversmes tiesa ir ieguvusi augstu autoritāti sabiedrībā. Tam pamatā ir ne tikai Satversmes tiesas izšķiršanai uzticēto jautājumu nozīmīgums un aktualitāte valstij un sabiedrībai, bet arī tiesas pieņemto spriedumu kvalitāte.

Izsvērtie, argumentētie un skaidri formulētie secinājumi Satversmes tiesas spriedumos rada pārliecību par to taisnīgumu. Tieši tāpēc Satversmes tiesas spriedumu pieejamība ir būtiska tiesiskuma nostiprināšanai un tiesiskas valsts veidošanai.

Nostiprinoties tiesiskas un demokrātiskas valsts principiem, pieaug tiesu nolēmumu un judikatūras nozīme. Latvijas tiesību un tiesu prakse nepārtraukti attīstās. Ir mainījusies arī tiesu nolēmumu publiskošanas un apkopojumu sagatavošanas prakse, kas ļauj ātrāk atrast un ērtāk izmantot nepieciešamo informāciju.

Ar šo krājumu Satversmes tiesa aizsāk jaunu posmu savas judikatūras veidošanā. Pirmo reizi katram spriedumam ir izveidotas *tēzes*, kurās koncentrētā un vispārinātā veidā ietverti tiesas atzinumi tiesību normas vai tiesību principa interpretācijai un piemērošanai.

Ievērojot Satversmes tiesas spriedumu īpašo vietu Latvijas tiesību sistēmā, šīs tēzes atšķiras no citu tiesu tiesu nolēmumu tēzēm. Atšķirīgs ir gan to veidošanas princips, gan arī to apjoms un skaits katram spriedumam. Tāpēc krājumā tās ir publicētas atsevišķā *Tēžu rādītājā*, sprieduma tekstā norādot to tiesas atzinumu, kuram tēze ir izveidota.

Tāpat kā iepriekšējiem Satversmes tiesas spriedumu apkopojumiem arī šim pievienots *Alfabētiskais jēdzienu rādītājs*, *Tiesību aktu rādītājs*, *Judikatūras un tiesu prakses rādītājs* un *Citu avotu rādītājs*, uz kuriem spriedumos dotas atsauces.

**LATVIJAS REPUBLIKAS
SATVERSMES TIESAS
SPRIEDUMI**

2007

S P R I E D U M S
LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 2007.gada 8.jūnijā

lietā Nr.2007-01-01

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Kaspars Balodis, Aija Branta, Juris Jelāgins, Uldis Ķinis un Viktors Skudra,
pēc Jāņa Dedēļa (turpmāk – pieteikuma iesniedzējs) konstitucionālās sūdzības,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85.pantu un Satversmes tiesas likuma 16.panta 1.punktu, 17.panta pirmās daļas 11.punktu, 19.² un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2007.gada 9.maija tiesas sēdē izskatīja lietu

"Par likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 13.panta pirmās daļas 2.punkta vārdu "līdz 1996.gada 1.janvārim" un 13.panta pirmās daļas 3.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91.pantam".

Konstatējošā daļa

1. Latvijas Republikas Augstākā padome 1993.gada 11.maijā pieņēma likumu "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (turpmāk – Ienākuma nodokļa likums), un tas stājās spēkā 1994.gada 1.janvārī. Šā likuma sākotnējais regulējums paredzēja, ka valsts pensijas atzīstamas par neapliekamajiem ienākumiem, proti, no tām iedzīvotāju ienākuma nodoklis netika ieturēts.

1996.gada 19.decembrī Latvijas Republikas Saeima (turpmāk – Saeima) pieņēma likumu "Grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli"". Ar to Ienākuma nodokļa likuma 8.panta trešās daļas 10.punktā tika noteikts, ka pensijas neatkarīgi no to izmaksas avota atzīstamas par gada apliekamā ienākuma avotu. Savukārt Ienākuma nodokļa likuma 13.panta pirmās daļas 2.punkts tika izteikts šādā redakcijā:

"personām, kurām pensija piešķirta līdz 1996.gada 1.janvārim atbilstoši likumam "Par valsts pensijām", neapliekamais minimums ir šīs pensijas apmērā."

Turpretim Ienākuma nodokļa likuma 13.panta pirmās daļas 3.punkts tika izteikts šādā redakcijā:

"personām, kurām pensija piešķirta pēc 1996.gada 1.janvāra atbilstoši likumam "Par valsts pensijām", neapliekamais minimums šīm pensijām ir 1200 latu gadā."

1996.gada 19.decembra likumā "Grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli"" tika noteikts, ka tas stājas spēkā 1997.gada 1.janvārī.

2005.gada 20.oktobrī Saeima pieņēma likumu "Grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli". Ar to ienākuma nodokļa likuma 13.panta pirmās daļas 3.punkts tika izteikts šādā redakcijā:

"personām, kurām piešķirta vai pārrēķināta pensija pēc 1996.gada 1.janvāra vai noteikta piemaksa pie pensijas par apdrošināšanas stāžu, kas uzkrāts līdz 1995.gada 31.decembrim, atbilstoši likumam "Par valsts pensijām" vai izdienas pensija, vai speciālā valsts pensija atbilstoši Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem, neapliekamais minimums šīm pensijām (kopā ar piemaksu par uzkrāto apdrošināšanas stāžu) ir 1320 latu gadā."

2006.gada 8.jūnijā Saeima pieņēma likumu "Grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli"". Ar to ienākuma nodokļa likuma 13.panta pirmās daļas 3.punkts tika izteikts šādā redakcijā:

"personām, kurām piešķirta vai pārrēķināta pensija pēc 1996.gada 1.janvāra vai noteikta piemaksa pie pensijas par apdrošināšanas stāžu, kas uzkrāts līdz 1995.gada 31.decembrim, atbilstoši likumam "Par valsts pensijām" vai izdienas pensija, vai speciālā valsts pensija atbilstoši Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem, neapliekamais minimums šīm pensijām (kopā ar piemaksu par uzkrāto apdrošināšanas stāžu) ir 1980 latu gadā."

Grozījums likuma 13.panta pirmās daļas 3.punktā stājas spēkā 2006.gada 1.oktobrī.

2. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka viņam vecuma pensija piešķirta 2003.gada 1.jūnijā un tās apmērs ir 210,23 lati mēnesī. Tādējādi no tās pensijas daļas, kas pārsniedz 165 latus, tiek ieturēts iedzīvotāju ienākuma nodoklis. Līdz ar to ienākuma nodokļa likuma 13.panta pirmās daļas 2.punkta vārdi un skaitļi "līdz 1996.gada 1.janvārim" un 13.panta pirmās daļas 3.punkts (turpmāk arī – apstrīdētās normas) pārkāpjot Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91.pantu.

Vērtējot apstrīdēto normu satversmību, esot jāņem vērā tas, ka visas personas, uz kurām attiecas apstrīdētās normas, ir valsts pensijas saņēmēji. Vienīgā atšķirība esot brīdis, kad pensija tikusi piešķirta. Līdz ar to esot iespējams konstatēt, ka personas, kuras saņem vecuma pensiju, atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos.

Tā kā ar iedzīvotāju ienākuma nodokli tiek apliktas tikai tās pensijas, kas piešķirtas pēc 1996.gada 1.janvāra, esot jāsecina, ka apstrīdētās normas paredz atšķirīgu attieksmi pret valsts pensijas saņēmējiem.

Pieteikuma iesniedzējs, atsaucoties uz Satversmes tiesas praksi, norāda, ka šādai atšķirīgai attieksmei neesot saprātīga pamata. Proti, pensijas kapitāls esot tieši atkarīgs no valsts sociālās apdrošināšanas iemaksām atbilstoši likumam "Par valsts sociālo apdrošināšanu". Persona kā sociālās apdrošināšanas iemaksu veicējs maksājot nodokļus un tādējādi veidojot savu pensijas kapitālu. Bet, personai kļūstot par sociālās apdrošināšanas pakalpojumu saņēmēju, izmaksas no šā kapitāla aplikot ar iedzīvotāju ienākuma nodokli, ja to apmērs pārsniedz 1980 latus gadā. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka ar iedzīvotāju ienākuma nodokli tiek atkārtoti aplikti personas ienākumi, par kuriem nodoklis jau reiz ir samaksāts.

Pieteikuma iesniedzējs uzsver, ka no sociālās apdrošināšanas pamatprincipa izrietot tas, ka sociālās apdrošināšanas līdzekļus nevar izmantot citādā veidā, piemēram, nodokļu maksājumiem. Minētie līdzekļi esot izmantojami vienīgi sociālās apdrošināšanas pakalpojumu sniegšanas nodrošināšanai.

Nemot vērā minēto, pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmes 91.pantam un spēkā neesošām no to spēkā stāšanās brīža, proti, no 1997.gada 1.janvāra.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima – norāda, ka konstitucionālā sūdzība neesot pamatota un apstrīdētās normas esot Satversmei atbilstošas. Lai izvērtētu apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 91.panta pirmajā teikumā ietvertajam tiesiskās vienlīdzības principam, vispirms esot jākonstatē, kuras personu grupas atrodas vienādos vai pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos un vai apstrīdētās normas pret šīm personu grupām, kuru tiesībām vajadzētu būt vienādām, paredz atšķirīgu attieksmi.

Saeima par būtisku apstākli atzīst to, ka Ienākuma nodokļa likuma 13.panta pirmās daļas 3.punktā minētas vairākas pensijas (vecuma pensija, speciālā pensija un izdienas pensija) – gan tādas, kuras tiek veidotas no valsts sociālās apdrošināšanas iemaksām un izmaksātas no valsts speciālā budžeta, gan tādas, kuras maksā no valsts pamatbudžeta (izdienas un speciālā pensija) un kuras netiek veidotas sociālās apdrošināšanas sistēmas ietvaros, bet tiek aprēķinātas un izmaksātas speciālajos likumos noteiktajā apmērā un kārtībā.

Vērtējot tās pensijas, kas tiek veidotas no valsts sociālās apdrošināšanas iemaksām, jāņem vērā divi būtiski apstākļi, pirmkārt, personas izdevumi valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu apmērā netiek aplikti ar ienākuma nodokli, otrkārt, valsts sociālās apdrošināšanas sistēmā tiek ievērots solidaritātes princips.

Līdz ar to Saeima secina, ka, nedz veicot valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas, nedz izmaksājot pensiju no valsts speciālā budžeta kā šīs summas uzkrājumu, nenotiek ienākumu dubulta aplikšana ar ienākuma nodokli. Tas notiekot tikai vienreiz – izmaksājot pensiju, ja tā pārsniedzot 165 latus.

Saeima arī pauž viedokli, ka pensiju sistēma nepiešķir ar Satversmes 105.pantu aizsargātās tiesības katram indivīdam prasīt identificējamu daļu, bet ļauj cerēt, ka tas saņems tādu materiālo atbalstu, kas būs atkarīgs no apstākļiem laikā, kad attiecīgais indivīds saņems pensiju. Iespēja personai prasīt identificējamu daļu pastāvēs tad, kad vecuma pensija būs piešķirta tām personām, kurām darba gaitas un valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas uzsāktas pēc 1996.gada 1.janvāra. Tādējādi esot secināms, ka apstrīdētās normas neparedz personas ienākumu dubultu aplikšanu ar ienākuma nodokli, jo ar ienākuma nodokli tiek aplikta pensija, kura veidota nevis pašas personas iemaksu rezultātā, bet gan saskaņā ar solidaritātes principu.

Tāpat neesot pamatots arī pieteikuma iesniedzēja viedoklis, ka saskaņā ar apstrīdētajām normām visas personas, kas saņem pensiju, ir vienādos un salīdzināmos apstākļos. Proti, vienādos un salīdzināmos apstākļos atrodoties tikai tās personas, kuras saņem pensiju sociālās apdrošināšanas sistēmas ietvaros.

Apstrīdētās normas paredzot atšķirīgu attieksmi pret dažādām personu grupām, bet šāda atšķirīga attieksme neesot pamats konkrētu personas pamattiesību ierobežošanai. Lieta esot tikai par tiesiskās vienlīdzības principa ievērošanu, nevis šā principa skatīšanu kopsakarā ar kādām citām tiesībām (piemēram, tiesībām uz īpašumu vai tiesībām uz sociālo nodrošinājumu).

Saeima norāda, ka apstrīdēto normu nepieciešamība sakņojoties izteikti ekonomiskos apsvērumos, proti, viens no galvenajiem apsvērumiem, izšķiroties par pensiju aplikšanu ar nodokli atkarībā no pensijas piešķiršanas gada, esot bijis pensijas nelielais apmērs. Līdz 1996.gada 1.janvārim piešķirto pensiju apmēri bijuši ievērojami zemāki par pensijām noteikto neapliekamo minimumu (tolaik neapliekamais minimums mēnesī bija 100 latu, bet 1997.gada pirmajā ceturksnī minēto

pensiju vidējais apmērs bija 40,56 latī), tādēļ Ienākuma nodokļa likumā esot iekļauts 13.panta pirmās daļas 2.punkts.

Turklāt šim punktam faktiski esot tikai precizējoša nozīme, jo neviena pirms 1996.gada 1.janvāra piešķirtā pensija, kas nav pēc minētā datuma pārrēķināta, nepārsniedz 13.panta pirmās daļas 3.punktā noteikto neapliekamo minimumu. Savukārt tad, ja pirms 1996.gada 1.janvāra piešķirtā pensija pārrēķināta sakarā ar papildus veiktajiem valsts sociālās apdrošināšanas maksājumiem, uz šo pensiju attiecas 13.panta pirmās daļas 3.punkts.

Saeima informē, ka 2006.gada decembrī tikai 22 328 no 575 928 pensionāriem, tas ir, apmēram 4 procenti pensionāru, saņēma pensiju, kas ir lielāka par 165 latiem.

Saeima arī norāda, ka jautājums par to, kurš no personas ienākumiem tiek aplūkots ar nodokli, esot valsts nodokļu politikas jautājums, proti, tā esot likumdevēja ekskluzīva kompetence. Nevienai personai neesot subjektīvu publisku tiesību nemaksāt nodokļus, un Satversmē neesot nevienas normas, no kuras izrietētu, ka nodokļa maksājums pats par sevi ir pamattiesību ierobežojums.

Līdz ar to Saeima secina, ka apstrīdētajās normās noteiktajai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, un lūdz Satversmes tiesu atzīt pieteikumu par nepamatotu, bet apstrīdētās normas – par atbilstošām Satversmes 91.panta pirmajam teikumam.

4. Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – Tiesībsargs) norāda, ka apstrīdētās normas regulē atvieglojumus iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksātājam un ir aplūkojamas kopsakarā ar Ienākuma nodokļa likuma 8.panta trešās daļas 10.punktu. Tādējādi varot uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs būtībā apstrīd minētā likuma 8.panta trešās daļas 10.punktu, kas pensijas iekļauj ar iedzīvotāju ienākuma nodokli apliekamo ienākumu sarakstā.

Vērtējot apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 91.panta pirmajam teikumam, Tiesībsargs pauž viedokli, ka atšķirīgai attieksmei, nosakot nodokļus no pensijām, nav objektīva un saprātīga pamata. Tomēr tas nesniedzot atbildi uz jautājumu, vai pensiju aplikšana ar nodokli atbilst Satversmē nostiprinātajām pamattiesībām. Lai to noskaidrotu, konkrētais regulējums jāvērtē saistībā ar tām Satversmē nostiprinātajām tiesībām, ko tas, iespējams, varētu ierobežot, proti, Satversmes 105.pantā garantētajām tiesībām uz īpašumu un Satversmes 109.pantā garantētajām tiesībām uz sociālo nodrošinājumu.

Pamatojoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) praksi, tiek secināts, ka apstrīdētajās normās noteiktās pensijas uzskatāmas par īpašumu. Tādējādi minētās tiesības bauda īpašuma aizsardzību. Pretēji Saeimas atbildes rakstā norādītajam, neesot nozīmes tam, vai konkrētais maksājums balstīts uz saņēmēja iepriekš veiktajām iemaksām.

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis kā tiesību uz īpašumu ierobežojums esot noteikts ar likumu. Tā tiešais mērķis ir valsts budžeta veidošana, un tas atzīstams par nozīmīgu valsts funkciju īstenošanas priekšnosacījumu. Tādējādi tiekot sasniegti arī Satversmes 116.pantā minētie pamattiesību ierobežojuma leģitīmie mērķi – sabiedrības labklājība, citu cilvēku tiesības un sabiedrības drošība. Pamatojoties uz minēto, secināts, ka atbilstoši Ienākuma nodokļa likumam noteiktā nodokļu likme 25 procentu apmērā, kas turklāt tiekot piemērota tikai pēc neapliekamā minimuma – 165 lati mēnesī – atrēķināšanas, neaizskar tiesību uz īpašumu "kodolu". Šāds nodokļa apmērs esot uzskatāms par samērīgu tiesību uz īpašumu ierobežojumu, kāds pieļaujams, lai nodrošinātu valsts budžeta veidošanos un sasniegtu minētos leģitīmos mērķus.

Tādējādi Tiesībsargs pauž viedokli, ka apstrīdētais regulējums, kas paredz pensiju aplikšanu ar nodokli, tomēr neveido tiesību uz īpašumu pārkāpumu. Šis nodoklis esot uzskatāms par valsts rīcības brīvības ietvaros noteiktu samērīgu tiesību uz īpašumu ierobežojumu, ko attaisnojot nepieciešamība veidot valsts budžetu, lai sasniegtu leģitīmus mērķus – sabiedrības labklājību, citu cilvēku tiesību nodrošināšanu un sabiedrības drošības garantēšanu.

Vērtējot apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 109.pantam, Tiesībsargs norāda, ka sociālo nodrošinājumu – pensiju – garantē likums "Par valsts pensijām", kā arī citi speciālie likumi. Savukārt Ienākuma nodokļa likums ierobežo garantēto sociālo nodrošinājumu, samazinot tā apmēru atbilstoši ieturētajam nodoklim. Vērtējot šādu tiesību uz sociālo nodrošinājumu ierobežojumu, secināms, ka tas ir noteikts ar likumu un to pamato nepieciešamība veidot valsts budžetu, lai sasniegtu leģitīmus mērķus – sabiedrības labklājību, citu cilvēku tiesību nodrošināšanu un sabiedrības drošības garantēšanu.

Attiecībā uz ierobežojuma samērīgumu Tiesībsargs norāda, ka likumdevējs noteicis ar nodokli neapliekamo minimumu – 1980 latu gadā jeb 165 lati mēnesī. Šāds neapliekamais minimums ievērojami samazinot personām radīto ierobežojumu. Tādēļ uzskatāms, ka,

apliekot pensijas ar iedzīvotāju ienākuma nodokli, likumdevējs nav pārsniedzis tam piešķirtās rīcības brīvības robežas, nodrošinot tiesību uz pensiju efektīvu īstenošanu.

Tiesībsargs arī uzskata, ka ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamā minimuma apmērs aplūkojams, ievērojot valstī pastāvošo inflāciju un notiekošo pensiju indeksāciju. Pirmkārt, inflācija iespaidojot to, ka, neapliekamajam minimumam paliekot nemainīgam, pensija, kas personai tiek izmaksāta, pakāpeniski zaudē pirktpēju. Otrkārt, pensiju indeksācija ietekmējot to, ka pensija, kas sākotnēji nav aplikta ar nodokli, var sasniegt neapliekamā minimuma sliekšni un tikt pakļauta aplikšanai ar nodokli. Tādā gadījumā indeksācijas rezultātā radītais pensijas apmēra pieaugums neatspoguļotos izmaksātās pensijas apmērā. Šis apstāklis tāpat faktiski samazinātu saņemtās pensijas pirktpēju un tādējādi arī personai sniegtā sociālā nodrošinājuma apmēru.

Tiesībsargs uzsver: lai valsts ievērotu savu pienākumu pakāpeniski palielināt sniegtā sociālā nodrošinājuma apmēru, tai ir regulāri jāpārskata ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamais minimums.

Pamatojoties uz minēto, Tiesībsargs secina, ka regulējums, atbilstoši kuram pensiju daļa, kas pārsniedz 165 latus mēnesī, tiek aplikta ar iedzīvotāju ienākuma nodokli, nav pretrunā nedz ar Satversmes 105.pantā nostiprinātajām tiesībām uz īpašumu, nedz ar Satversmes 109.pantā nostiprinātajām tiesībām uz sociālo nodrošinājumu. Tādēļ apstrīdētā regulējuma apskatīšana kopsakarā ar eventuāli saistītajām pamattiesībām tomēr nesniedzot atbildi uz jautājumu, kādai jābūt likumdevēja attieksmei pret savstarpēji salīdzināmajām pensijas saņēmēju grupām. Tāpat jautājumu par to, vai pensijas visiem pensiju saņēmējiem būtu vai nebūtu aplikamas ar iedzīvotāju ienākuma nodokli, vajadzētu izšķirt likumdevējam, jo tas ietilpstot likumdevēja rīcības brīvības robežās.

Spēkā esošajā likuma redakcijā esot paredzēta savstarpēji salīdzināmu grupu tiesiska nevienlīdzība, bet jautājums par to, kādā veidā valsts attieksmi vienādot, ietilpstot likumdevēja kompetencē. Tādēļ Tiesībsargs ierosina Satversmes tiesai noteikt termiņu, pēc kura apstrīdētās normas zaudēs spēku, ja likumdevējs līdz tam brīdim nebūs izveidojis vienlīdzības principam atbilstošu regulējumu.

5. Latvijas Republikas Finanšu ministrija norāda, ka jebkura nodokļa pamatfunkcija esot fiskālā funkcija, kas nodrošinot stabilus ieņēmumus budžetā. Turklāt iedzīvotāju ienākuma nodokļa lielākā daļa

tiekot ieskaitīta personas dzīvesvietas pašvaldības budžetā, tādējādi nodrošinot pašvaldības teritorijā dzīvojošo sociāli mazaizsargāto iedzīvotāju sociālās palīdzības pasākumu finansēšanu.

Finanšu ministrija norāda, ka pastāvot vispārējs princips, saskaņā ar kuru visi fiziskās personas ienākumi ir apliekami ar iedzīvotāju ienākuma nodokli. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa objekts esot visi fizisko personu ienākumi neatkarīgi no to gūšanas avota. Tomēr, ņemot vērā lietderības apsvērumus, valsts varot atbrīvot no aplikšanas ar nodokli atsevišķus ienākumu veidus (piemēram, stipendijas, mantojumu, kompensācijas) vai kādas fizisko personu kategorijas ienākumus.

Vērtējot Ienākuma nodokļa likuma normu atbilstību Satversmes 105.pantā un 109.pantā noteiktajām pamattiesībām, ministrija norāda, ka Satversmes 109.panta mērķis esot garantēt personas iztiku, paredzot ikviena tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma gadījumā, bet neminot nedz konkrētu pensijas aprēķināšanas shēmu, nedz arī citus ar sociālo nodrošinājumu saistītos jautājumus. Ņemot vērā Latvijas ekonomiskās iespējas, apstrīdētās normas šo sociālo nodrošinājumu garantējot. Līdz ar to apstrīdētās normas neaizskarot Satversmes 91. un 109.pantā garantēto tiesību vienlīdzīgu realizāciju. Savukārt Satversmes 105.pants garantējot tiesības uz īpašumu, un šajā pantā minētie nosacījumi nedrīkstot ierobežot valsts tiesības izdot tādus likumus, kādus tā uzskata par nepieciešamiem, lai kontrolētu īpašuma izmantošanu saskaņā ar vispārējām interesēm vai arī lai nodrošinātu nodokļu vai soda naudu saņemšanu.

Finanšu ministrija atzīst, ka viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc Ienākuma nodokļa likumā tika noteikta atšķirīga attieksme pensiju aplikšanā ar nodokli atkarībā no pensijas piešķiršanas gada, bija pensiju apmēri. Līdz 1996.gadam piešķirto pensiju apmēri esot bijuši ievērojami zemāki par tajā laikā pensijām noteikto neapliekamo minimumu un piešķirtās pensijas neesot tikušas pārrēķinātas.

Šīs pensijas esot pārrēķinātas ar 1993.gada 1.novembri, un to apmērs esot noteikts atkarībā no personas apdrošināšanas stāža un tautsaimniecībā nodarbināto vidējās darba algas noteiktā laika posmā. Ministrija uzskata, ka Ienākuma nodokļa likuma 13.pantā noteiktais neapliekamais minimums ir atšķirīgs atkarībā no pensijas piešķiršanas (pārrēķināšanas) gada. Tas pēc būtības neesot uzskatāms par vienlīdzības principa pārkāpumu, jo pensijas, kuras piešķirtas līdz 1996.gadam un kurām pēc minētā datuma nav veikts pārrēķins vai pie kurām nav

noteikta piemaksa par apdrošināšanas stāžu, kas uzkrāts līdz 1995.gada 31.decembrim (t.i., pensijas, kas vispār netiek apliktas ar nodokli), pēc apmēra pamatā nesasniedzot ar nodokli neapliekamo minimumu.

Tādējādi Finanšu ministrija pauž viedokli, ka visi pensionāri – gan tie, kuriem pensija piešķirta līdz 1996.gada 1.janvārim, gan tie, kuriem pensija piešķirta vai pārrēķināta pēc minētā datuma, – faktiski atrodas vienādā situācijā. Ņemot vērā gan šo pensionāru pensiju apmērus, gan arī to, ka šie pensionāri pārsvarā ir gados veci cilvēki, t.sk. invalīdi, esot ievērots arī samērīguma princips.

6. Latvijas Republikas Labklājības ministrija informē, ka viens no apsvērumiem, kāpēc 1997.gada 1.janvārī Ienākuma nodokļa likumā tika iekļauta tiesību norma, kas paredz, ka pie fiziskās personas ienākumiem, par kuriem jāmaksā ienākuma nodoklis, tiek pieskaitītas arī pensijas, esot bijušas izmaiņas valsts pensijas aprēķināšanas kārtībā. Proti, vecuma pensijas sākuma kapitāls (t.i., pensijas kapitāls par laika posmu līdz 1996.gadam, kad tika ieviesta apdrošināšanas iemaksu personificētā uzskaitē) 1996.gadā tika aprēķināts no vidējās apdrošināšanas iemaksu algas valstī 1995.gadā. Savukārt, sākot ar 1997.gadu, tā aprēķināšanai par pamatu tiek ņemta personas vidējā apdrošināšanas iemaksu alga laika posmā no 1996.gada 1.janvāra līdz 1999.gada 31.decembrim (atkarībā no pensijas pieprasīšanas gada). Līdz ar to esot bijušas paredzamas izmaiņas arī piešķirto pensiju apmēros.

Labklājības ministrija arī norāda, ka pensijas neesot valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekts, jo no pensijām neesot jāizdara valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas. Minētais viedoklis esot pamatots ar likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 14.pantu, kas noteic, ka valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objektu lokā valsts pensijas nav iekļautas.

7. Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūts nesaskata ekonomisko pamatojumu tam, kāpēc apstrīdētās normas sadala pensionārus divās grupās atkarībā no pensijas piešķiršanas laika. Savukārt par pareizu esot atzīstams pieteikuma iesniedzēja arguments par to, ka šāds dalījums neatbilst Satversmes 91.pantā nostiprinātajam vienlīdzības principam.

Tāpat tiek norādīts, ka Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūta rīcībā nav informācijas par iespējamo budžeta samazinājumu tādā gadījumā, ja tiktu atcelts regulējums, kas paredz, ka no pensijām ieturams iedzīvotāju ienākuma nodoklis. Ja šī summa esot nenožīmīga,

viens no risinājumiem būtu attiecināt šo nodokli uz visām pensijām neatkarīgi no to piešķiršanas laika un attiecīgi palielināt pensijas neapliekamo minimumu.

8. Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes Grāmatvedības institūta direktore, Dr. oec., profesore Inta Brūna informē, ka pensijas aplikšana ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neatkarīgi no pensijas lieluma esot vienas un tās pašas izcelsmes ienākumu dubulta aplikšana. Tāpat no ētisku apsvērumu viedokļa pensiju aplikšana ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neliecinot par sabiedrības rūpēm par cienījama vecuma iedzīvotāju dzīves apstākļu uzlabošanu.

Vienlaikus I.Brūna uzsver: Ienākuma nodokļa likuma 9.panta pirmās daļas 24.punkts noteic, ka ar nodokli netiek aplikts ienākums no privātajos pensiju fondos veikto iemaksu ieguldīšanas. Šajā gadījumā esot acīmredzama likuma prasību nesabalansētība.

9. Latvijas Universitātes Finanšu institūta profesore, Dr. oec., Lūcija Kavale norāda, ka saskaņā ar Ienākuma nodokļa likumu sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, iegūstot pensijas formu, tiek pakļautas aplikšanai ar nodokli. Tas nozīmējot nevienādu attieksmi pret iedzīvotāju ienākumu veidiem – darba algu un pensiju, un tas neesot taisnīgi.

Tāpat L.Kavale uzsver, ka tikai aptuveni 4 procenti no pensionāriem saņemot pensiju virs 1980 latiem gadā, tāpēc to ieņēmumu ietekme uz budžetu, kurus valsts saņem, aplikot pensijas ar iedzīvotāju ienākuma nodokli, esot maznozīmīga.

Secinājumu daļa

10. Lieta ir ierosināta par Ienākuma nodokļa likuma 13.panta "Atvieglojumi maksātājam" pirmās daļas 2.punkta vārdu un skaitļu "līdz 1996.gada 1.janvārim" un 13.panta pirmās daļas 3.punkta atbilstību Satversmes 91.pantam. Likuma 13.panta pirmās daļas 2.punkts paredz atvieglojumus tām pensionāru grupām, kurām pensija piešķirta saskaņā ar 1990.gada 29.novembra likumu "Par valsts pensijām" (turpmāk – 1990.gada Pensiju likums). Savukārt 13.panta pirmās daļas 3.punktā noteiktais atvieglojums attiecināms gan uz pensionāriem, kuriem pensija piešķirta saskaņā ar 1995.gada 2.novembra likumu "Par valsts pensijām" (turpmāk – 1995.gada Pensiju likums), gan arī uz tām pensionāru